

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Роговенко О.В.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративного та інформаційного права
Сумського національного аграрного університету

УДК 340: 342.25

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ПРАВОТВОРЧОСТІ

Постановка проблеми. Розвиток суспільних відносин, державного будівництва постійно вимагає методологічно обґрунтованого пізнання права. Просте, механічне поєднання методів та підходів далеко не завжди дозволяє сформувати упорядковану логічну систему взаємозв'язку і зрозуміти взаємодію феноменів, що впливають на цю систему. Під час вивчення предмету дослідження постає необхідність у глибокому аналізі всіх явищ, що формують відносини. Наприклад, йдеться, передусім, про понятійний, а поряд із цим – фундаментальний підхід до таких категорій, як «правотворчість» та «нормотворчість» у контексті діяльності органів місцевого самоврядування. Постало питання, який із цих термінів об'єктивно та максимально виражає зміст діяльності муніципальних органів? Чи вироблено загальне правило із цього питання українськими науковцями і чи збігається воно із зарубіжними стандартами? Визначення ціннісних, принципових орієнтирів подальшого розвитку юридичної науки стає одним із найважливіших напрямів наукових досліджень, основою ефективності яких є методологія правознавства. Нерідко фінальний результат дослідження прямо залежить від зіставлення нової системи теоретичних уявлень із наявним або переглянутим методологічним підходом пізнання права. Дослідники, вивчаючи певний вид суспільних відносин, окреслюючи коло принципових проблем правового регулювання, змушені для розв'язання останніх застосовувати адекватну методологію, а в разі необхідності – використовувати комплекс методів наукового пізнання права.

Формулювання мети та завдань дослідження. Аналіз та формування методологічних засад під час дослідження муніципальної правотворчості є *метою* даної публікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Сучасні дослідники А.В. Хрідочкін, П.В. Макушев, здійснюючи дослідження методологічних підходів сучасного правознавства, зазначають, що сучасне правознавство вже давно не схоже на «юриспруденцію понять» XIX ст., його погляд на правові феномени не обмежуються лише формально-логічними, понятійними формами. На думку авторів, таке розширення предметної сфери, поява нових «онтологій права» стали можливими на основі застосування нових пізнавальних підходів. Поняття

«підхід» є загальноприйнятим у сучасній соціальній науці із середини 1960-х рр., одержавши досить чітке визначення як певний «спосіб організації пізнавального процесу в конкретній науці, що фіксує не тільки інструментальну сторону пізнання, але й світоглядну, загальнотеоретичну» [1, с. 227].

Над проблемами принципів і методів діяльності органів місцевого самоврядування працював В.С. Куйбіда. Також дотичні питання вивчали В.В. Куліченко, О.Г. Данильян, О.В. Кресін та багато інших науковців. У представленій роботі викладено авторське бачення методологічного підходу, під кутом використання якого для науковців відкриваються нові можливості для проведення дослідження

Виклад основного матеріалу. Зазвичай в основу класифікації методологічних підходів автори закладають сутнісний критерій на основі праворозуміння, тобто світоглядного за своїм характером знання про сутність права, відповідаючи на головне питання правової науки «Що є право?».

У період формування «класичної» юридичної науки Нового часу (XVII – XVIII ст.) можна було говорити тільки про два підходи (крім *догматичного*): *порівняльно-історичний (історичний) та аксіологічний* (на основі світоглядних установок природно-правової теорії).

Наприкінці XIX – на початку XX ст. при всьому різноманітті підходів у таких типологіях виділяються кілька базових способів праворозуміння: *догматичний* (його варіанти: «нормативістський», «позитивістський», «аналітичний», «формально-юридичний» та ін.); *соціологічний* («генетичний», «реалістичний» та ін.); *аксіологічний* («ціннісний», «природно-правовий», «антипозитивістський», «психологічний», «суб'єктивний» тощо). Така типологія була виправданою в період, коли світоглядні відмінності були жорстокими, однак вона не спрацьовує в сучасних умовах [1, с. 220–230].

Уже наприкінці XX ст. західні автори вказують на те, що інституційно зрілі форми мають такі підходи: *історичний, порівняльно-правовий, економічний, соціологічний, системний, інформаційний, антропологічний, семіотичний, кібернетичний, організаційний, інституційний, гендерний (феміністський), конфліктологічний* та деякі інші. Пізнавальні засоби стали більш спеціалізованими, мультипарадигмальність створила парадоксальні та неможливі в минулому ситуації, коли в межах

одного підходу можливі різні типи право розуміння [1, с. 250, 231].

Способи побудови типології підходів знаходимо як у навчальній літературі з теорії права та галузевих правових наук, так і в наукових дослідженнях із проблем методології правознавства (С.І. Максимов, П.М. Рабінович, О.Ф. Скакун, Л.В. Петрова, А.А. Козловський та інші) [2, с. 228].

Так, О.Г. Данильян надає таке визначення методологічного підходу: це комплекс основних вихідних установок, включаючи певне початкове уявлення про досліджуваний об'єкт, а також зумовлені цими уявленнями стратегія, тактика і методи дослідження [3, с. 295]. Так чи інакше, методологічний підхід є одним із головних компонентів парадигми і розглядається як своєрідний «ансамбль» взаємозалежних наукових методів.

Сучасною наукою визнається, що система підходів динамічна і принципово «незамкнута», відкрита для адекватного реагування на суспільний контент розвитку науки.

Аналіз різних методологічних підходів у кореляції до мети дослідження дозволив сконцентруватися на окремих із них, зокрема таких, як *природний, позитивістський, юридичний, історичний, соціологічний, економічний, інтегративний, інформаційний, семіотичний* та інші.

Класична теорія *природного* права проголошує філософсько-етичний підхід до права, при цьому наголошує на ціннісно-ідеальній реальності права. Цей теоретичний підхід виражає непереборне прагнення людини до ідеалу справедливості.

Залежно від розуміння природи надпозитивної інстанції виокремлюються різні види концепцій природного права: а) *космологічні* (Платон, Аристотель, Ф. Аквінський), *раціоналістичні* (С. Пуфендорф, Х. Вольф, Р. Штаммер), *антропологічні* (Г. Гроцій, Т. Гоббс, Ж.-Ж. Руссо,); б) *старе природне право* (обґрунтування вічності наявного державно-правового порядку) і *нове природне право* (обґрунтування державно-правового ідеалу, заснованого на правах людини); в) *натуралістичні концепції*, в яких природне право трактувалося як таке, що існує до позитивного права подібно до закону природи (Дж. Локк), *деонтологічні* – в яких природне право трактувалося як таке, що існує над позитивним правом як моральний ідеал (І. Кант) і *логоцентричні* – в яких природне право трактувалося як таке, що існує в самому позитивному праві як його розумне ядро (Г. Гегель) [2, с. 16].

Загалом, у природно-правовому підході простежується «атомістична» домінанта, що підкреслює значення природних прав людини, які базуються на природній справедливості, рівності, добрі та людяності.

Мораль – не просто бажана риса, яку треба запровадити у право, а радше суттєвий елемент права, яким воно є насправді. Жоден адекватний критерій слушності певної правової норми або існування певної правової системи, напевне, не може бути нейтральним щодо змісту, бо здебільшого саме зміст норми визначає, справедлива вона чи ні, розумна чи

нерозумна. Зазначені позиції поділяють і найвпливовіші теоретики традицій природного права Браєн Бікс, Лон Фулер та Роналд Дворкін та інші [4, с. 15].

Як зазначає у своєму дослідженні О.В. Кресін, тенденцією вже першої половини XVIII ст. стало поступове розмивання теорії природного права через, зокрема: ідею не правового, а етичного його характеру, заперечення його нормативності (принаймні безпосередньої, без його позитивізації); його націоналізацію, заперечення його універсальності; ідею про його людське походження – як узагальнення досвіду та ідеалів конкретного суспільства – заперечення його метафізичності, припущення його філософсько-світоглядного характеру; розвиток ідеї пізнання природного права на матеріалах позитивного права (зокрема, звичаїв); його диференціацію на окремі елементи, частина яких позитивувалася, а сфера природного права, відповідно, звужувалася; його історичне бачення – твердження про поступове зростання ролі та розширення сфери позитивного права з розвитком суспільства (твердження про поступове формування соціальної природи людини поруч із фізичною). Мислителі даного періоду поступово виводили природне право з предмету юридичного пізнання, залишаючи у сфері філософії. Позитивне право було емансиповано, сфери його і природного права розмежовано, але дуалізм і уявлення про похідний характер першого від другого збереглися [5, с. 194].

Помітним є висловлювання видатного німецького теоретика природного права Роберта Алексі, який відверто зазначає, що «дійсно, версія непозитивізму, яку я захищаю, містить сильні позитивістські елементи» [6, с. 410].

Як вже зазначалося вище, вказаний підхід виник на протигагу *юридично-позитивістській ідеології*, що постає як вчення, схильне до систематичності, логічності побудов, доцільності, засновані на принципах монополізму та фундаменталізму в пошуку основоположних засад права, істини у праві тощо.

Джон Остін, відомий юридичний позитивіст XIX ст., вважав, що основою права є влада і воля. Право – це команда суверена, людини, наказом якої інші люди звичайно коряться і яка звичайно не кориться наказам інших. Причиною звички коритися здебільшого є влада, яка загрожує санкціям за непослух, а не моральний авторитет наказів суверена [4, с. 13]. Зазначена точка зору гостро критикувалась її опонентами, і, врешті-решт, іншими позитивістами була суттєво доопрацьована та пом'якшена.

Слід зазначити, що в сучасній науці все частіше лунають заклики осмислено ставитися до постулатів юридичного позитивізму, адже існує думка, що «стовсвоно юридичного позитивізму недостатньо обмежитись уявленням про нього як про класифікаційну інтерпретаторську діяльність, звернену до чинного (позитивного) права з метою його практичного застосування, що є тільки предметом юридичної науки і не здійснює власне наукового дослідження права (за відомим твердженням Ф.В. Тарановського). ... Зводити всю цю сферу, названу позитивною догматичною

юриспруденцією, тільки до систематизації і тлумачення позитивного права виключно з метою його практичного застосування означає недооцінювати її роль у праві і правопізнанні. Доцільно окреслити і два аспекти розгляду юридичного позитивізму. Перший – це прикладні, головним чином «технічні», розробки чинного (позитивного) права. До них можна віднести всі напрацювання, що стосуються побудови і оформлення юридичних текстів, систематизації законодавства, юридичного документообігу, організаційних схем і процедур професійної етичної практики тощо. При цьому зазвичай залишаються за межами розгляду соціокультурні контексти позитивного права, його ставлення до культурно-історичних традицій, а основні дослідницькі змісти пов'язуються з поточною політичною і дослідницькою практикою. Другим аспектом є осмислення позитивного права з погляду «юридичної догми»... а підставою ставлення до неї як до юридичної догми стають не тільки імперативи позитивного права, а й авторитет правової культури» [1, с. 72]. Сучасний стан правової науки дозволяє розглянути юридичний позитивізм із позиції не лише суто технічного юридичного інструменту, а джерела соціокультурних засад права.

Сучасна українська епоха постмодернізму базується на розуміннях системи права, сформульованих у працях П.М. Рабіновича, О.Л. Копиленка, Ю.М. Оборотова, О.Ф. Скакун, М.В. Цвіка та багатьох інших правників, що представляють різні школи права: Київську, Харківську, Одеську, Львівську та ін. Домінуючим концептуальним ядром у цих підходах стали проблеми прав людини як пріоритет будь-якої моделі розвитку держави і права [7, с. 268].

Пізнавальні засоби стали більш спеціалізованими, мультипарадигмальність створила парадоксальні і неможливі в минулому ситуації, коли в межах одного підходу можливі різні типи право розуміння [1, с. 231].

Унаслідок інтенсифікації взаємодії суспільних наук, в якій усе більш виразною стає участь юридичної науки, виникає можливість говорити про появу нових підходів (часто міждисциплінарних за своїм статусом), що використовуються у вирішенні теоретико-методологічних питань сучасної юридичної науки. У цьому можна вбачати ознаки впливу на правознавство нового («неокласичного») типу наукової раціональності, якому властивий вихід за межі парадигм, побудованих на одному методологічному підході. Прояви цих процесів дуже різні. Наприклад, право може розглядати соціальну взаємодію з точки зору її інформаційного змісту та аналізувати її в поняттях інформаційної теорії, що має міждисциплінарний характер. У правовій науці була обґрунтована цінність «інформаційного підходу до права», що означав розгляд правової реальності як певних інформаційних процесів. Хоча при цьому визнавалося, що «результати досліджень на основі інформаційного підходу повинні були переосмислюватись у поняттях теорії права», тобто він ставився у відносини додатковості до формально-догматичного, аналітичного підходу [1, с. 250].

Наведені вище приклади не вичерпують всього різноманіття характеристики окремих підходів. Авторський підхід не базувався на бажанні охопити всі наявні в теорії права напрями, течії, теорії. Ми свідомо відмовились від простої репрезентації всіх наявних теоретичних напрацювань і просимо вибачення, якщо в роботі не послалась на якусь окрему працю. В основі ідеології роботи закладалось бажання подати найактуальніші та найцікавіші доробки теоретико-методологічної думки, що, на думку автора, є актуальними з точки зору мети представленої дослідження. Саме тому ми намагались поєднати проблеми методології права з живими питаннями сучасної муніципальної правотворчості.

Автори А.В. Хрідочкін, П.В. Макушев у праці «Методологія сучасного правознавства» зробили акцент на діяльності як цілеспрямованій активності людини, запропонували таку схему визначення методології:

1. Характеристики діяльності: особливості, принципи, умови і норми.
2. Логічна структура діяльності: суб'єкт, об'єкт, предмет, форми, засоби, методи і результат.
3. Тимчасова структура діяльності: фази, стадії та етапи [1, с. 20].

Проф. І.В. Арістова, посилаючись на працю О.М. Новікова, звертає увагу на пріоритетність використання структурного аналізу у процесі дослідження науки і водночас, розуміючи науку як багатоаспектне явище, вважає, що основними її аспектами (які слід чітко розрізняти в кожному конкретному випадку) є такі: 1) наука як результат (наукові знання); 2) наука як процес (наукова діяльність); 3) наука як соціальний інститут (спільнота вчених, сукупність наукових установ і структур наукового обслуговування). У свою чергу, організація наукової діяльності передбачає упорядкування її цілісної системи із чітко визначеними характеристиками (особливості, принципи, умови, норми), логічною структурою (суб'єкт, об'єкт, предмет, форми, засоби, методи діяльності, її результат) і процесом здійснення [8, с. 248]. Слід погодитись із судженням автора, що виникає взаємозалежний зв'язок методології дослідження з його: 1) *результатом*, складниками якого є об'єкт, суб'єкт, прямі та зворотні зв'язки між суб'єктом та об'єктом (за допомогою форм, засобів, методів, результатів). 2) *процесом*: це система складовою якого є фази, стадії, етапи наукової діяльності. Системоутворюючим чинником постає ціль (мета), яка має узгоджуватись з метою, що задається надсистемою – юридичною наукою.

Відповідно до запропонованої О.М. Новіковим схеми проведення наукового дослідження організація наукової діяльності передбачає саму *характеристику наукової діяльності* (особливості, принципи, умови, норми наукової діяльності), *логічну структуру* (суб'єкт, об'єкт, предмет, форми, засоби, методи діяльності, її результат) і *часову структуру наукової діяльності* (фази, стадії, етапи) [9]. І.В. Арістова останній елемент запропонованої схеми слушно називає «процесом здійснення наукової діяльності» [8, с. 250].

Зазначимо, що *об'єкт* визначається у філософії як носій предметно-практичної діяльності та пізнання (індивід або соціальна група); джерело активності, спрямованої на об'єкт.

Як галузь юридичної науки «муніципальне право», або «право місцевого самоврядування» має загальний *об'єкт* – об'єктивні закономірності виникнення, розвитку та функціонування держави і права, а також загальні методи дослідження цього об'єкта, Самостійність (уособлення) науки муніципально-го права, як і будь-якої іншої юридичної науки, визначається її предметом (як складовою частиною об'єкта) і методом дослідження. Під *предметом* науки «муніципальне право» слід розуміти об'єктивні закономірності виникнення, розвитку і функціонування місцевого самоврядування у взаємозв'язку з іншими видами публічного права, територіальної громади (колективами) з органами держави та недержавними органами [10, с. 82].

Суб'єкт із точки зору діалектики відрізняється самосвідомістю, оскільки він оволодіває в певній мірі створеним людським світом культури – знаряддями предметно-практичної діяльності, формами мови, логічними категоріями, нормами естетичних, моральних оцінок тощо. Філософія вивчає діяльність як загальний спосіб існування людини, і, відповідно, людина визначається як діюча істота. У процесі діяльності людина розкриває своє особливе місце у світі та стверджує себе в ньому як істота суспільна. Об'єкт у філософії визначають як те, що протистоїть суб'єкту в його предметно-практичній та пізнавальній діяльності. Об'єкт не тотожний об'єктивній реальності, а виступає як її частина, яка знаходиться у взаємодії із суб'єктом [9].

Основою головної ідеї аналізу місцевого самоврядування є твердження, згідно з яким органи місцевого самоврядування повинні мати належні повноваження для надання адміністративних послуг членам територіальної громади. Як зазначає В.С. Куйбіда, «громадяни формують органи, співпрацюють із ними, впливають на них, оцінюючи ефективність їх діяльності. Ці органи є суб'єктами місцевого самоврядування – автономної частини цілісної системи державного управління, що функціонує і розвивається разом з іншими складовими частинами останнього, відповідно до ієрархії соціально-культурних цінностей, культивованих в якісно різних територіально-локалізованих спільнотах» [11, с. 8]. При цьому природа розуміння місцевого самоврядування та його продуктивної діяльності базується на природі та правах людини, що є водночас суб'єктом владних повноважень та суб'єктом, на який влада впливає.

У представленому дослідженні були враховані й теоретичні напрацювання у сфері соціальної синергетики. Відомо, що центральною проблемою синергетики є взаємодія хаосу та порядку [12], які можуть змінювати стани та переходити один в один. Кут представлено дослідження передбачає аналіз такого стану та сфокусований на упорядкуванні суспільних відносин у сфері місцевого самовря-

дування. При цьому важливо, виконуючи функцію наукового сита, у з'ясуванні окремих характеристик місцевого самоврядування зробити акцент на його найважливіших складових частинах та відокремити головне від другорядного. Ця позиція посилюється тим, що з точки зору соціальної синергетики в соціальному середовищі спонукальною силою, відповідальною за самоорганізацію, виступає соціальний відбір, основними чинниками якого є: тезаурус, детектор, селектор.

Лише з першого погляду може здаватись, що вибір альтернатив є справою випадку, а біфуркаційний скачок від однієї дисипативної структури до іншої нічим не детермінований. Слід погодитись із тим, що зазначена позиція є помилковою, адже відповідальність за вибір дійсності покладається на результат взаємодії між елементами системи, яка і грає роль детектора. Подібна взаємодія представляє собою зіткнення двох протидіючих систем, одна частина з яких знаходиться в конкуренції, а інша – в кооперації [12]. За допомогою детектора здійснюється пошук внутрішньо взаємодіючих елементів соціальної системи, з'являється синергія систем, що посилює окремий результат. Але використання конкретного детектору, хоча і залежить від накладання кількісних та якісних складників окремих систем, не гарантує чіткого результату. Важливим фактором відбору є селектор (керівне правило), на підставі якого здійснюється вибір. Зазначене правило досягається за допомогою пошуку стійких форм розвитку, їх розумності та доцільності.

Привертає увагу неймовірно складний механізм появи нової якості на основі поєднання складних різноманітних систем. Нова система місцевого самоврядування в Україні, щоб отримати статус успішної, має враховувати безліч складних факторів, що забезпечать стійкість та гармонійність нового цілісного утворення. Виникає запитання: яким чином має здійснюватися цей відбір у конкретних сьогоdnішніх умовах та реаліях? Виявляється, що характерними ознаками будь-якої системи, що розвивається, є складність (внутрішньої системи), різноманітність (форм проявів) та пристосованість (до навколишнього середовища) [12].

Найбільш відомою з точки зору упорядкованості є система людського організму. При цьому антропологічний чинник упорядкованості має як фізіологічну природу (на рівні клітин-тканин-органів), так соціогуманітарну, основою якої є людина як орієнтир цінностей. Антропологічна сутність і природа людини є найкращим поєднанням складності-різноманітності-пристосованості. Привертає увагу і стійкість антропологічної природи людини. Тим не менше, сама по собі антропологія втрачає сенс без ціннісної основи буття. Людина стає людиною не лише через працю, а й завдяки природі її цінностей, що виокремила людську популяцію серед інших видів. Аксиологічний (ціннісний) підхід фокусує увагу на правах людини як найбільшій цінності людства, від гармонійності та гарантованості якої залежить успіх організації людського буття.

Але виникає запитання, як управляти суспільством, навіть основою якого є ціннісні орієнтири? Адже під час взаємодії елементів системи з'являється ризик отримати неочікуваний результат, що може мати негативну тенденцію розвитку людської цивілізації. Із нашої точки зору, певним упорядником різноманіття, ситом, що гарантує відбір та водночас має ознаки публічності та відкритості, є інформаційні детектори.

Як слушно зазначає фундатор інформаційного права, професор І.В. Арістова, «якщо ХІХ століття називали століттям виробництва, ХХ – століттям управління, то ХХІ століття дійсно є століттям інформації, а інформаційні процеси нашого суспільства постають предметом свідомої, цілеспрямованої та науково обгрунтованої діяльності. Важливу роль у свідомому проектуванні інформаційних процесів відіграє право, за допомогою якого не лише регулюються відносини, що складаються, але й відбувається розширення сфери інформаційної діяльності, яке зумовлено суспільними потребами. Таким чином, право впливає безпосередньо на хід інформаційних процесів, визначаючи та підтримуючи ті напрями, які формують обрис так званого інформаційного суспільства. Стрімкий розвиток інформаційного суспільства безумовно впливає на характер суспільних відносин, що і зумовило появу нової комплексної галузі права – інформаційного права, яка за наявними на сьогодні визначеннями регулює сферу суспільних відносин щодо пошуку, отримання, передачі, створення та поширення інформації... Оскільки еволюція суспільства та держави підпорядковується певним інформаційним законам, то правове управління інформацією – це, образно кажучи, управління майбутнім. У зв'язку із цим саме наука інформаційного права може створювати такі юридичні моделі, які будуть спроможні «управляти» майбутнім» [13, с. 245–253].

На думку Є.О. Харитонова, формування інформаційного (постіндустріального, цифрового) суспільства не просто означає проголошення інформації його домінуючою цінністю, визнання переваг інформаційних технологій тощо, але й унаслідок пануючого статусу останніх зумовлює необхідність перегляду засад правового регулювання відносин між його учасниками. Автор пропонує розглядати інформаційне суспільство як:

- 1) суспільство, в якому створення, розподіл і споживання інформації є основною сферою діяльності;
- 2) суспільство нового типу, що формується внаслідок вибухового розвитку та конвергенції інформаційних та комунікативних технологій, у якому головною умовою добробуту стає знання, здобуте через безперешкодний доступ до інформації та вміння працювати з нею у глобальному суспільстві, в якому обмін інформацією не має меж; яке сприяє взаємопроникненню культур, водночас відкриваючи кожному співтовариству нові можливості для самоідентифікації;
- 3) вид постіндустріального суспільства, основною умовою формування якого є високотехноло-

гічні глобальні інформаційні мережі, де інформація розглядається як товар, основна соціальна цінність [14, с. 215].

Для позначення сучасного суспільства, що перебуває у стані безперервного динамічного розвитку, дослідники найчастіше використовують поняття «постіндустріальне суспільство», «інформаційне суспільство», «транзитивне суспільство». Характерними ознаками такого транзитивного суспільства є соціальна рухливість та соціальна мобільність, адаптивність до модернізаційних та глобалізаційних процесів. Особливістю українського суспільства є накладення, із синергетичним ефектом, декількох соціальних транзицій: від неконкурентного соціалістичного до конкурентного капіталістичного суспільства (в соціальному сенсі), від авторитаризму до демократії (в політичному сенсі), від удаваного інтернаціоналізму до національної державності (в сенсі державотворення). Тому транзиція для України, як і для більшості пострадянських країн, відбувається в особливо болісних для населення формах, що знаходить свій відбиток і у правовому розвитку» [15, с. 4].

На наше переконання, інформаційне суспільство дозволяє водночас на засадах прозорості та відкритості упорядковувати та накладати системи одна на одну. Водночас засноване на знаннях та цінностях суспільство стає одночасно упорядником та системоутворювальним фільтром наявних суспільних правил та взаємовідносин. Зокрема, інформаційний підхід дозволяє розглядати модель муніципальної правотворчості як єдність різних підсистем (наприклад, *процесу* (тобто муніципальної правотворчої діяльності відповідних суб'єктів) та *результату* муніципальної правотворчості (у формі відповідних актів); або розглядати в комплексі *державну* правотворчість України (за одним критерієм) та *муніципальну* правотворчість ЄС (за іншим критерієм)), аналіз та накладання яких дозволяє досягнути наукової мети дослідження. Саме ця складова частина інформаційного підходу була відібрана нами та закладена в основу методології даного дослідження.

Отже, враховуючи тезаурус, детектор, селектор муніципальної системи в Україні та виходячи з позиції права як ефективного регулятора суспільних відносин, відповідно до теми і змісту представлено-го дослідження, застосовуючи підхід методологічного плюралізму, що передбачає не конфронтацію підходів, а їхнє поєднання та координацію, вважається доцільним застосувати в нашому дослідженні **аксіологічно-інформаційний підхід**, заснований на поєднанні аксіологічного та інформаційного підходів.

На перевагу даного наукового методологічного підходу свідчать нижчеприведені обставини.

По-перше, найкращими аспектами, які притаманні *аксіологічному (ціннісному) підходу*, є індивідуальні та соціальні аспекти буття людини в біполярному соціумі, аналіз та розкриття сутності правової реальності, ціннісно-орієнтованого внутрішнього сенсу поведінки людини; фундаментальних елементів формування правових приписів.

Аксіологічний підхід налаштовує на розгляд муніципальної дійсності з погляду тих чи інших соціальних цінностей, змушує звернути увагу на цивілізаційно-історичний контекст розвитку місцевого самоврядування у країні. Без цього важко зрозуміти сучасну модель організації місцевого самоврядування, відповісти на питання про причини уособлення в суспільстві місцевого самоврядування як самостійного виду публічної влади, розгорнути еволюцію тих чи інших форм залежності між політико-правовою моделлю місцевого самоврядування та детермінуючими її соціально-економічними, духовно-культурними, цивілізаційними чинниками [15, с. 155].

Аксіологічний вимір підходу не дозволяє «загубити» людину у процесі врегулювання суспільних відносин. Підхід передає ціннісні засади у вимір реальності, об'єктивність якого контролює інформаційний підхід. Критерієм людського є категорія, що походить із кантівського поняття справедливості як «керованої розумом совісті».

Зазначений підхід дозволяє досягати найкращого результату не лише у форматі «людина-суспільство», а й налагоджувати відчутний взаємозв'язок у форматі «людина-спільнота-держава-суспільство», чим об'єктивно поєднують теоретичну та практичну сферу буття, об'єднують інтереси учасників спільнот на основі платформи цінностей та досягнень людства.

По-друге, інформаційний підхід пропонує: 1) врахування філософсько-методологічного аспекту інформації – забезпечення «випереджаючого» відображення дійсності; 2) забезпечення загального доступу до знань; 3) спільного використання знань; 4) загальної участі в суспільствах знання; 5) реального забезпечення прав людини, передусім «свободи висловлення думок» (що постає фундаментальним постулатом суспільств знання)» [13, с. 245–253]. При цьому застосування інформаційного підходу дозволяє отримати більш цілісний, завершений результат, адже включає не лише теоретичні конструкції, а й світоглядно-філософські постулати, а також і специфічні кількісні методи обробки та аналізу інформації.

По-третє, взаємозв'язок «людина та інформаційне суспільство» дозволяє не просто уникнути соціального конфлікту, а стати над ним. Зазначена теза посилюється станом когнітивної нерівності на рівнях «село-місто-регіон». Типовим прикладом когнітивної нерівності є право на освіту, що по-різному реалізовується в селі та в місті. Тим не менше, в сучасному світі, що постійно глобалізується, людина має зберегти первинне відповідальне становище, бути не просто спостерігачем та активним учасником відносин, а і здійснювати місію упорядника наявних відносин. Нові виклики інформаційного суспільства зобов'язують до активних, випереджаючих дій, які можуть знайти відповідь на питання про нову роль і місію людини в суспільстві, досягти рівноваги інтересів людей різних соціальних груп, національностей тощо. Слід урахувати, що якщо

людина усвідомлює проблеми, з якими незабаром зіштовхнеться (наприклад, проблеми на ринку праці), вона може на них адекватно прореагувати, від елементарного захисту своїх прав до створення механізму вирішення цих проблем у принципі.

Саме аксіологічно-інформаційний підхід дозволяє виявити взаємозв'язок трансцендентного та іманентного у процесі упорядкування суспільних інтересів та взаємозв'язків. Такий висновок пов'язаний із тим, що трансцендентне у праві – це зовнішні щодо права як цілого соціальні чинники, які виявляються в поведінці суб'єктів, що здійснюється у правовідносинах. У свою чергу, іманентне у праві – це правові норми, процес їх правоутворення та реалізація у правовідносинах.

Висновки. На наше переконання, поєднання аксіологічного та інформаційного підходів відповідно до системного підходу (О. Богданов) може створити науковий підхід, за допомогою якого буде здійснена спроба віднайти універсальний правовий спосіб управління принципово складним утворенням – органами місцевого самоврядування.

Таким чином, у представленій праці був використаний комплекс сучасних методологічних прийомів, що є в арсеналі юридичної науки. У сукупному результаті це дало можливість дослідити муніципальну правотворчість за її змістом та функціональним призначенням. Під час дослідження вдалося не лише використати наявні методологічні підходи, а й удосконалити їх шляхом створення нового *аксіологічного-інформаційного наукового підходу*. Таким чином, була підтверджена сучасна тенденція розвитку методології філософсько-правового знання в поліметодологізмі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Хрідочкін А.В., Макушев П.В. Методологія сучасного правознавства : навчальний посібник. Дніпро, 2017. 368 с.
2. Куліченко В.В. Методологічні проблеми права (Досвід філософсько-антропологічного дослідження): монографія. Херсон, 2015. 296 с.
3. Данильян О.Г. Організація та методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків, 2017. 448 с.
4. Філософія права / За редакцією Джоела Фейнберга, Джулса Коулмена; пер. з англійської П. Таращук. Київ, 2007. 1256 с.
5. Кресін О.В. Становлення теоретичних засад порівняльно-правових досліджень у другій половині XVIII – першій третині XIX століття: компаративна концептуалізація: монографія. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2017. 680 с.
6. Максимов С.І. Філософія права: сучасні інтерпретації: вибр. праці: статті, аналіт. огляди, преклади (2003-2011). Харків, 2012. 432 с.
7. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право. навч. посібник. Київ, 2009. 312 с.
8. Арістова І.В. Становлення науки «інформаційне право»: питання методології (частина перша). Публічне право. 2016. № 2(22). С. 245–254.
9. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методологія научного дослідження. Москва. URL: <http://www.methodolog.ru/books/mni.pdf> (дата звернення: 20.09.2018)

10. Галіахметов І.А. Муніципальне право України: методологія становлення та розвитку: монографія. Київ, 2016. 343 с.

11. Куйбіда В.С. Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування: монографія. Київ, 2004. 432 с.

12. Бранский В.П. Теоретические основания социальной синергетики. URL: http://bigc.ru/publications/other/concepts/theoretical_footing_of_synergetik.php (дата звернення: 20.09.2018).

13. Арістова І.В. Наука «інформаційне право» на новому етапі розвитку інформаційного суспільства. Публічне право. 2016. № 2(22). С. 245–253.

14. Харитонов Є.О. Концепт приватного права в умовах інтеграції: навч. посіб. Одеса, 2017. 260 с.

15. Матвєєва Л.Г. Транзитивність у правовій сфері: монографія. Київ, 2015. 328 с.

16. Батанов О.В. Муніципальна влада в Україні: проблеми теорії та практики: монографія. Київ, 2010. 656 с.

Роговенко О.В. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ПРАВОТВОРЧОСТІ

Під час вивчення предмету муніципальної правотворчості постає необхідність у глибокому аналізі всіх явищ, що формують відносини. У представленій статті був використаний комплекс сучасних методологічних прийомів, що є в арсеналі юридичної науки. У сукупному результаті це надало можливість дослідити муніципальну правотворчість за її змістом та функціональним призначенням. Під час дослідження вдалося не лише використати наявні методологічні підходи а й удосконалити їх шляхом створення нового аксіологічного-інформаційного наукового підходу. Таким чином, була підтверджена сучасна тенденція розвитку методології філософсько-правового знання в поліметодологізмі.

Ключові слова: муніципальна правотворчість, методологічний підхід, метод, методологія, аксіологічно-інформаційний підхід.

Роговенко О.В. МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИСЛЕДОВАНИЯ МУНИЦИПАЛЬНОГО ПРАВОТВОРЧЕСТВА

При изучении предмета муниципального правотворчества возникает необходимость в глубоком анализе всех явлений, формирующих отношения. В представленной статье был использован комплекс современных методологических приемов, имеющихся в арсенале юридической науки. В совокупном результате это позволило исследовать муниципальное правотворчество в аспекте его содержания и функционального назначения. В ходе исследования удалось не только использовать имеющиеся методологические подходы, но и усовершенствовать их путем создания нового аксиологического информационного научного подхода. Таким образом, была подтверждена современная тенденция развития методологии философско-правового знания в полиметодологизме.

Ключевые слова: муниципальное правотворчество, методологический подход, метод, методология, аксиологически-информационный подход.

Rogovenko O.V. METHODOLOGICAL APPROACHES OF MUNICIPAL LAW MAKING RESEARCH

The development of public relations, state-building constantly requires a methodologically sound knowledge of law. A simple, mechanical combination of methods and approaches, far from always allows you to form an ordered logical system of interconnection and understand the interaction of phenomena that affect this system. During the study of the subject of research, there is a need for a deep analysis of all the phenomena forming relations. For example it is primarily about the conceptual and along with this fundamental approach to such categories as «law-making» and «rule-making» in the context of local government. The question arose, which of these terms, objectively and as much as possible expresses the content of the activities of municipal bodies? Has the general rule on this issue been developed by Ukrainian scientists and does it coincide with foreign standards? Determination of valuable, fundamental guidelines for the further development of legal science becomes one of the most important areas of scientific research, the basis of which is the methodology of law. Not rarely, the final result of the study is directly dependent on the comparison of a new system of theoretical representations with an existing or revised methodological approach to cognition of law. Researchers studying a certain kind of public relations, outlining the range of fundamental problems of legal regulation, had to solve last, apply an adequate methodology, and if necessary to use complex methods scientific knowledge of law. In the presentations of the article was used a complex of modern methodological techniques, which are an arsenal of legal science. In a cumulative result, this made it possible to explore municipal law-making in its content and function. During the research, it was possible not only to use existing methodological approaches but also to improve them, by creating a new axiological-informational scientific approach. Thus, the modern trend in the development of the methodology of philosophical and legal knowledge in the field of methodology was confirmed.

Key words: municipal law-making, methodological approach, method, methodology, axiological-informational approach.